

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2012 | Vol. 4 | No. 1 | ISSN 1803-8220

PEROTTINO, Michel (2012). „Občanské primárky“: Prezidentské primárky ve francouzské Socialistické straně. *Acta Politologica* 4, 1, 115-124. ISSN 1803-8220.

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

„Občanské primárky“ Prezidentské primárky ve francouzské Socialistické straně¹

Michel Perottino

1. Úvod

Primárky (přesněji stranické primárky) nejsou ve francouzském prostředí něčím úplně novým. Objevily se již při předchozích prezidentských kampaních: první vnitrostranické primárky uspořádala *Parti socialiste* (Socialistická strana, PS) již u příležitosti prezidentských voleb v r. 1995, pak znovu – byť v jiné, otevřenější podobě – v roce 2007. Po primárkách sáhly následně i jiné politické strany (například Zelení v létě 2011), ale neignorovala je ani v současné době vládní UMP – ta se k nim formálně přihlásila v roce 2007, i když je nutno poznamenat, že se postupně všichni kandidáti, kteří vyjádřili ochotu se primárek zúčastnit, nakonec stáhli a jako jediný se tak v lednu 2007 zúčastnil tohoto vnitrostranického „výběru“ tehdejší předseda strany Nicolas Sarkozy.

Na zahraniční zkušenosti se ve Francii začalo poukazovat v druhé polovině prvního desetiletí 21. století. „Inspirací“ se na jedné straně staly na primárky americké, ale mnohem větší ohlas mezi politiky měla italská zkušenost, byť italské primárky měly poněkud specifickou podobu². Určitá snaha napodobit právě italský model tkví v tom, že například roku 2005 byly tyto primárky koaliční, a loňské francouzské socialistické primárky měly mít rovněž širší záběr, než jen čistě stranický. Dalším pozitivem italského modelu byla poměrně masivní účast občanů. Z tohoto hlediska byly letošní francouzské otevřené, tzv. občanské, primárky také úspěšné.

Přes tyto inspirační zdroje a dosavadní francouzskou zkušenost se dá říct, že primárky v Socialistické straně, které proběhly na konci roku 2011, byly ve dvou ohledech velmi novátorské: 1) a to co do svého záběru (tzv. otevřené primárky) a 2) co se technických (*de facto* technicko-politických) řešení týká. Jednoznačný úspěch však měly v ohledu finančních a politicko-mediálních dopadů.

2. Primárky ve francouzském politickém systému: nutnost nebo nezbytnost?

Ještě než se dostaneme k jádru věci, musíme však poněkud delším úvodem připomenout několik základních parametrů francouzského politického systému a situace Socialistické strany.

Zaprvé jde o významné a silné postavení prezidenta republiky voleného přímou volbou. Na tomto místě není nutné se touto známou problematikou příliš zabývat, ale je třeba zdůraznit, že bez přímých prezidentských voleb by asi nebylo nutné zavádět vnitro-

¹ Text vznikl v rámci projektu GAČR, Česká levice tváří v tvář „Třetí cestě“ v mezinárodním srovnání, č. projektu: GA407/09/0141 a na základě debaty uspořádané Masarykovou demokratickou akademií 14 prosince 2011.

² M. Lazar, *Leçons italiennes pour primaires françaises*, <http://www.slate.fr/story/9795/lecons-italiennes-pour-primaires-francaises>.

stranické primárky, které jsou ve Francii pokládány za nutnost v situaci, kdy konkrétní politická strana není schopna (nebo si nechce) vybrat kandidáta na prezidentský post.

Připomeňme rovněž, že co Socialistické strany (a francouzské levice obecně) týče, od jejich počátků to bylo jednoznačně vnitrostranické rozhodnutí, které ovlivňovalo, kdo bude kandidovat za stranu v prezidentských volbách. V letech 1974, 1981 a 1988 byl výběr kandidátů „přirozeně“ omezený, neboť lídrem a šéfem strany (a posléze i prezidentem) byl François Mitterrand³. Poprvé proto bylo nutné položit otázku „Kdo bude stranickým kandidátem v prezidentských volbách?“ až při Mitterrandově odchodu z politické scény. Tehdejší návrh (1995), tedy kandidatura Lionela Jospina, byl vcelku přirozeným, respektive stranicky a politicky legitimním a očekávaným řešením (Jospin vykonával ministerské funkce a měl do určité míry i Mitterrandovu podporu). Jeho tehdejší vnitrostranický protikandidát Henri Emmanuelli však měl jako tehdejší šéf strany rovněž podobnou stranickou legitimitu, chyběla mu však výraznější dlouhodobá stranická podpora. Ačkoli se očekávalo, že kandidát Socialistické strany prezidentské volby prohraje (což také Jospina potkalo), bylo pro daného politika důležité vyprofilovat se jako přirozený „prezidentský“ kandidát strany.

Následný Jospinův nezdár v prezidentských volbách v roce 2002 (připomeňme, že se tehdy poněkud překvapivě nedostal do druhého kola, v němž se utkali Chirac s Le Penem) a jeho odchod do ústraní zanechaly stranu bez jednoznačného lídra, respektive s nadbytkem různých lídrů, kteří se nedokázali mezi sebou dohodnout. Jospin sice v létě 2006 oznámil, že je připravený se do vrcholné politiky vrátit, ale krátce na to vzal své rozhodnutí zpět. Důsledkem této vnitrostranické situace bylo právě rozhodnutí uspořádat uzavřené primárky, kterých by se mohli zúčastnit pouze stávající, respektive dlouholetí členové Socialistické strany. Nakonec však byl přijat návrh Ségolèn Royal, který umožnil otevřít stranu v souvislosti s primárkami i novým zájemcům. Podle této nové úpravy stačilo dosavadnímu nestraníkovi zaplatit pouhých 20 Euro a stát se tak členem strany. Tím mohl získat každý občan automaticky možnost, respektive právo zúčastnit se vnitrostranických primárek a ucházet se tak o socialistickou kandidaturu na post francouzského prezidenta. Přes tuto změnu vnitrostranické primárky nakonec vyhrála právě Royal, která se utkala se dvěma stranickými protikandidáty (D. Strauss-Kahn a L. Fabius). Jednoznačně zvítězila ve 104 (z celkového počtu 107) vnitrostranických federací⁴ a získala podporu 60,65 % hlasů; ve zbývajících třech federacích byl úspěšný L. Fabius (jeho celkový zisk však byl nejnižší, neboť obdržel pouhých 18,66 %). D. Strauss-Kahn získal 20,69 %.

Mnohem významnější však bylo, že roku 2002 opětovně neuspěl L. Jospin, od kterého se všeobecně vítězství v prezidentských volbách očekávalo. A důvody jeho nezdaru? Tehdejší situace se dá jistě interpretovat různě, avšak podle našeho názoru je nejpodstatnější, že tento neúspěch úzce vázán na logiku tzv. plurální levice, tedy charakter levicové koalice, která vládla ve Francii pod vedením Jospina v letech 1997 až 2002 (tedy v rámci třetího, zatím posledního, období kohabitace, kdy se uplatňovaly částečně principy koaličního jednání, pro Francii Páté republiky velmi nezvyklé). Obecně platí, že francouzské prezidentské volby prakticky znamenají, že se jednotliví kandidáti musí snažit co nejefektivněji a nejrychleji stmelit jeden pól (v tomto případě levicový), tedy získat podporu všech ideových

³ F. Mitterrand poprvé kandidoval v prezidentských volbách v roce 1965. Tehdy sice proti de Gaullovi neuspěl, nicméně ukázal nejen, že je věrohodným kandidátem (kandidoval ostatně za levici jako celek), ale rovněž jak je důležité mít v čele kampaně stmelující osobnost schopnou získat hlasy voličů jednoho ideologického tábora-pólu.

⁴ Federace je departmentální organizace francouzské socialistické strany (základní organizační strukturou je sekce).

a stranických proudů uvnitř tohoto pólu. A právě to se Jospinovi nepodařilo, neboť přejal tehdejší vládní, tj. více méně koaliční logiku. Výsledkem byl opětovný neúspěch Socialistické strany. Od tohoto nezdaru se socialisté již důsledněji snaží (a to s větším či menším důrazem) o určitou integraci levice jako celku. Loňské primárky dokládají mimo jiné právě tuto snahu vyprodukovat kandidáta s širší než pouze úzce stranickou, tj. socialistickou podporou, tedy kandidáta levicového.

Co se týče situace v roce 2007, problém Socialistické strany spočíval především v tom, že od prohraných voleb v roce 2002 **neměla žádného jasného kandidáta na prezidentský úřad**. I proto se rozhodla, že půjde cestou vnitrostranických primárek, které však měly být opětovně částečně otevřené: strana umožnila hlasovat i novým členům s plným vědomím, že případný „nával nových členů“ by mohl narušit vnitrostranickou rovnováhu a pomoci „mediálnějším“ stranickým tvářím získat výraznější podporu na úkor tehdejších lídrů. V určitém ohledu se tato „obava“ naplnila: Způsob nabírání nových členů, vedení veřejné debaty, vliv médií a průzkumů veřejného mínění ovlivnil konečný výběr. V primárkách zvítězila Ségolène Royal, která nikdy neměla významnou stranickou funkci ani žádnou významnější ministerskou funkci⁵. Její zvolení zanechalo na vnitrostranickém životě své stopy a rozhodně ke zlepšení vnitrostranického systému nepomohlo⁶.

Zvolení S. Royal poukázalo i na další problémy: Doposud platilo, že stát se stranickým lídrem znamená sázet na vnitrostranickou kariéru, která se buduje zdola. S. Royal však prokázala, že se to dá jít i jinou cestou. Nesporné celospolečenské klady primárek se projevíly již tehdy, a to především s ohledem na předvolební stranickou reklamu v **médiích a budování přijatelného image kandidáta**. Na druhé straně se však ukázalo, že mají dopad i pro vnitrostranickou situaci, neboť nutili kandidáty orientovat se spíše na diskusi v médiích než na diskusi vnitrostranickou. Docházelo tak postupně stále více k hlubšímu rozměnění stranické identity a oslabení vnitrostranické disciplíny⁷. Je třeba rovněž připomenout, že právě primárky z roku 2007 ukázaly, že členové strany musí brát v potaz i to, jak je potenciální kandidát vnímán širokou veřejností. V důsledku toho se ukázalo, že se ve vnitrostranickém rozhodování začal mnohem více prosazovat vliv veřejného mínění než **vnitrostranická demokracie**⁸.

Tento, pro někoho možná zbytečně obsáhlý úvod, je **důležitý pro pochopení souvislostí**, které vedly k návrhu – a následně k rozhodnutí – uspořádat v roce 2011 prezidentské primárky Socialistické strany, respektive současné francouzské levice. Tyto tzv. občanské primárky (*Primaires citoyennes*) byly původně navrženy tajemníkem pro obnovu (*secrétaire national du Parti socialiste, chargé de la rénovation*) Arnaudem Montebourgem, který se stal následně i jedním z kandidátů. **Následně byl princip primárek potvrzen vnitrostranickým hlasováním v říjnu 2009**; pro jejich konání se vyslovilo 67,91 % členů, kteří se zúčastnili hlasování. Přesto se nakonec „do hry“ zapojila vedle Socialistické strany pouze Levicová radikální strana (PRG, *Parti radical de gauche*, stranický subjekt, který je více centristicky

⁵ Ministryně životního prostředí (1992-1993), delegovaná ministryně školství (1997-2002) a rodiny (2000-2002).

⁶ Což bylo jasné předem, protože v očekávání příštích prezidentských voleb, a s vědomím toho, že Jospin se nevrátí, mnoho lídrů se snažili vybojovat lepší výchozí pozici, např. během příprav a debat o tzv. Euroústavě.

⁷ K otázce primárek v r. 2007, viz zjm. B. Dolez a A. Laurent, „Une primaire à la française. La désignation de Ségolène Royal par le parti socialiste“, *Revue française de science politique*, 2007/2, Vol. 57, str. 133-161.

⁸ R. Lefebvre, „Entre démocratie d'opinion et démocratie participative“, *Nouvelles Fondations*, 2007/3, č. 7-8, str. 20-29.

orientován než samotná Socialistická strana). Jediným ne-socialistickým kandidátem, který se nakonec primárek zúčastnil, byl Jean-Michel Baylet, předseda PRG, který dostal v prvním kole nejmíň hlasů ze všech šesti kandidátů, tj. 17 055, což v přepočtu na procenta znamenalo zisk pouhých 0,64. Formálně se tak sice jednalo o ne-socialistické primárky, ale onen ne-socialistický „prvek“ v nich byl zcela marginální⁹.

Co se účasti zástupců Socialistické strany týká, od samého začátku jasné, že jedním z kandidátů rozhodně bude Dominique Strauss-Kahn (tehdy ještě úřadující předseda Světového měnového fondu), bývalá neúspěšná kandidátka z roku 2007 Ségolène Royal, dále stávající předsedkyně Socialistické strany Martine Aubry (dcera Jacquese Delorse). Průzkumy veřejného mínění dlouhodobě prokazovali, že jak Aubry, tak Strauss-Kahn mají výraznou podporu. Přesto se ještě před tím, než se oficiálně přihlásili ke kandidatuře, mluvilo o tom (duben 2010), že mezi nimi nakonec dojde k dohodě. Boj mezi potenciálními kandidáty však v socialistické straně není ničím neobvyklým (například již v roce 2005 byl takový boj zcela zřetelný, a to jak před, tak během kampaně o přijetí euroústavy a nikdo nepochyboval, že se fakticky jedná o to, kdo bude kandidovat v příštích prezidentských volbách). Stranické primárky tento jev jen zvýraznily.

Vedle debat o tom, kdo bude kandidovat v příštích prezidentských volbách, se v průběhu diskusí rovněž upřesnily „pravidla hry“, tedy nezbytné technické zabezpečení primárek. Týkalo se to několika různých, a do jisté míry logicky propojených, témat: 1) volební pravidla, 2) volební kampaň, 3) pravidla organizace a kontroly voleb, 4) pravidla financování kampaně. V mnoha ohledech jsou tato „pravidla primárek“ podobná obecným pravidlům platným pro vedení prezidentské kampaně, byť důraz na jednotlivé kategorie je v případě primárek poněkud odlišný. Důvodem je, že jsou aplikována na úroveň politické strany, nikoli celostátní úroveň. Přijetí těchto základních pravidel je nutné chápat jako nejsnazší cestu k nalezení kompromisu akceptovatelného pro všechny zúčastněné. Zároveň to podtrhlo i serióznost primárek jako předběžného legitimního mechanismu. Na druhé straně je nutné připomenout, že primárky byly pro socialisty sázkou do loterie a rizikem, neboť úspěch nebyl zcela jistý.

Riziko hrozilo i v tom, že by konání primárek mohlo být napadnuto jako neústavní, respektive odporující zákonným normám. Proto Socialistická strana dbala na to, aby všechny úkony týkající se primárek byly plně v souladu se všemi ústavními a zákonnými pravidly – strana se proto obrátila na Ústavní radu a na Národní komisi kontrolující financování politiky (CNCCFP), od nichž obdržela řádně okomentovaná stanoviska a úzkostlivě dbala na dodržování všech právních norem.¹⁰

Samotné primárky se konaly 9. a 16. října 2011. Kandidátky musely být oficiálně podány mezi 28. červnem a 13. červencem 2011 (v době, kdy už bylo jasné, že Dominique Strauss-Kahn nebude kandidovat, nicméně došlo k neformálnímu odkladu termínů, aby Strauss-Kahn nebyl případně předběžně vyřazen ze hry).

K tomu, aby se uchazeč stal kandidátem, musel nejdřív splnit několik podmínek. Jednak být členem strany a mít politickou podporu tzv. kmostrů, a to:

1. buď 5 % socialistických členů parlamentu (tedy 17 podporovatelů), nebo
2. 5 % členů Národní rady PS (tedy 16 nominací),

⁹ PRG kandidovala v prezidentských volbách dvakrát, v r. 1981 (2,21 %) a v r. 2002 (2,32 %).

¹⁰ Socialistická strana dokonce zveřejnila mapu Francie, v níž byla vyznačena města, kde se objevil v průběhu primárek nějaký problém (nejčastěji při předávání volebních seznamů). Blíže srovnej: <http://www.lesprimairescitoyennes.fr/article/primaires-citoyennes-il-y-a-des-difficultes-pour-faire-remonter-les-listes-electorales>.

3. 5 % socialistických regionálních a departmentálních zastupitelů (tedy 100 podpisů, ovšem za předpokladu splnění dalšího pravidla, a sice že podporovatelé pocházejí z minimálně 10 departmenů a 4 regionů),
4. 5 % socialistických starostů měst s více než 10 000 obyvatel (16 „kmostrů“ pocházející z minimálně 4 regionů), přičemž každý mohl podpořit jen jednoho kandidáta.¹¹

Tato pravidla se týkala pouze Socialistické strany. Nominace případných ostatních stran, které se primárek chtěly zúčastnit, měly být stranické (každá strana výjma PS mohla jmenovat dle svých pravidel nominace jen jednoho kandidáta; v tomto případě se to týkalo pouze PRG, která se jako jediná další strana primárek účastnila).

Oficiální seznam kandidátů, jejichž pořadí bylo stanoveno náhodně, vyhlásila Vysoká autorita (občanských) primárek (*Haute autorité des primaires* – HAP) 20. července 2011.

Během oficiální volební kampaně bylo uspořádáno několik televizních debat kandidátů, a to tři předprvním kolem (15. a 28. září, 5. října) a jedna před kolem druhým (12. října). První a poslední debata byly uspořádány na prvním veřejnoprávním kanálu (*France 2*), druhá a třetí na veřejnoprávním kanálu (*Public Sénat*) a soukromých kanálech *I-télé* a *BFM-TV*, a to vždy v přímém přenosu po hlavních večerních zprávách, tedy ve 20:30. Při první debatě dostali F. Hollande a M. Aubry o něco lepší prostor (mohli se jako jediní vyjádřit a debatovat spolu k otázce jaderné energetiky). Po prvním kole došlo k polemice, když Martine Aubry poznamenala, že „mediální systém“ si předem vybral výherce a podpořil Hollanda¹².

Volit v primárkách mohli všichni voliči zapsaní na voličských seznamech nejpozději 31. prosince 2010 včetně voličů mladších 18 let, pokud v době prezidentských voleb, tj. na jaře 2012, budou moci řádně volit a dále všichni členové Socialistické strany i PRG (včetně mládežnických organizací i cizinců). Podepsání se do voličského seznamu se zároveň rovnalo vyjádření souhlasu s následující klausulí: „*Uznávám levicové a republikánské hodnoty, projekt společnosti svobody, rovnosti, bratrství, laického principu, spravedlnosti a solidárního pokroku.*“¹³

Možnost hlasovat byla dále podmíněna zaplacením poplatku minimálně 1,- Euro, maximálně 150,- Euro, což byla jakási (symbolická) spoluúčast voličů na výdajích spojených se samotnou organizací primárek, která však odpovídala obecným pravidlům platným pro financování politických stran. Zdá se, že Socialistická strana dostala za první kolo primárek v průměru kolem 2,50 Eura od voliče, za druhé kolo pouze 50 centů.

Vítěz primárek musel získat nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů. Pokud žádný z kandidátů tuto kvótu nedosáhl, což se skutečně stalo, postoupili do druhého kola dva nejsilnější kandidáti. Fakticky byl tedy v primárkách plně akceptován princip volby prezidentské.

¹¹ Jak již bylo uvedeno, tato pravidla jsou obdobou pravidel pro nominaci kandidátů do prezidentských voleb. V této volbě musí kandidát získat minimálně 500 podpisů zastupitelů (poslanci, senátoři a místní zastupitelé), kteří mohou podpořit jen jednoho kandidáta. Podporovatelé musí navíc pocházet z různých regionů, aby se nestalo, že jeden kandidát bude podpořený a reprezentovat jen jeden region nebo jedna oblast.

¹² Úloha médií se již v minulosti ukázala jako velmi zásadní, např. při prosazování volebních témat (v r. 2002 kriminalita, v r. 2007 národní identita) nebo samotných kandidátů (v rámci souboje Chirac-Balladur v letech 1994-1995), často v souladu s volebním programem toho či onoho kandidáta. Do značné míry média (některá média) prosazují nosnější témata nehledě na realitu (po volbách v r. 2002 se ukázalo, že se statisticky kriminalita nijak zvlášť nezvětšila či zhoršila).

¹³ „*Je me reconnais dans les valeurs de la Gauche et de la République, dans le projet d'une société de liberté, d'égalité, de fraternité, de laïcité, de justice et de progrès solidaire.*“

V zemi bylo zřízeno přibližně 9 500 volebních místností, převážně na obvyklých místech, kde se volby konají normálně, tedy ve školách.

Předseda Vysoké autority primárek (HAP) dne 18. října oznámil, že volební registry budou skartovány, což se skutečně 21. října stalo. Tento den bychom mohli považovat za datum ukončení primárek. Později se však ukázalo, že všechny dokumenty skartovány nakonec nebyly. Tento postup byl následně vysvětlen jako snaha pokládat podpis ve volebních registrech za vyjádření vůle konkrétních voličů být i nadále informováni o dění v Socialistické straně, jednotliví voliči byli o tomto kroku současně informováni. Neskartované údaje byly uloženy a předpokládá se, že budou následně stranou skutečně využívány.

V souvislosti s primárkami se objevily i náznaky, že vedení socialistů uvažovalo i o tom, že by se hlasovalo prostřednictvím internetu. Tato možnost byla ale nakonec zamítnuta. Oficiální zdůvodnění uvádělo, že nebylo možné zajistit bezpečnost individuálního hlasování. Vzhledem k tomuto postoji vedení Socialistické strany byl volební akt označen představiteli vládní strany UMP za problémový. Poukazovali na skutečnost, že registrace a uchování dat voličů vytváří prostor pro možné zneužití těchto údajů. Ministr vnitra nakonec námitku neuznal a přiklonil se k názoru, že primárky proběhly zcela v souladu s pravidly. Přesto je důležité připomenout, že tento výrok mohl být vyneseno především proto, že účast v primárkách byla interpretována jako přihlášení se k určitému programovému zaměření-pólu, nikoli ke konkrétní politické straně. Rovněž se nepředpokládalo, že by primárek využili pravíkoví voliči a svou účastí na nich se pokusili výsledek volby narušit.

3. Organizační a kontrolní pravidla

Socialistická strana založila před samotnými primárkami specifické struktury, které měly dohlížet na organizaci a průběh primárek. První z nich byl tzv. Národní výbor pro organizaci primárek (CNOP, *Comité d'organisation des primaires*), tedy organizační výbor, který se staral o volební úkon, byl složen z 20 členů Národní rady PS a ze zástupců spoluorganizujících stran a kandidátů.¹⁴ Tento výbor měl rovněž místní struktury, tzv. departmentální výbory. Dalšími organizačními jednotkami byly dva exekutivní výbory, Technický výbor (*Comité technique*) a Operační výbor (*Comité organisationnel*), první politicko-technický, druhý čistě technický (pouze zaměstnanci strany).

Neméně důležitý vliv, a to jak po stránce praktické, tak politické, měla Vysoká autorita pro primárky, která dostala za úkol zaregistrovat kandidáty, kontrolovat volební úkony a vyhlásit výsledky voleb. Ve francouzském prostředí název této struktury navazuje na nezávislé orgány, které v různých podobách, s různými kompetencemi obvykle nezávisle kontrolují činnost zejména státní a místní správy (svým charakterem a působností se podobají například postavení ombudsmana). Vysoká autorita je tříčlenným orgánem, v jehož čele stojí advokát Jean-Pierre Mignard, vysokoškolský učitel, jenž několikrát plnil funkce mezinárodního pozorovatele pro lidská práva, Catherine Barbaroux má mnohem více stranický profil a kariéru a konečně Rémy Pautrat, vyšší státní úředník, bývalý prefekt, mj. se zabýval problematikou bezpečnosti.

Další instituce, která plnila kontrolní funkci a vystupovala jako garant plnění zákonných povinností, byla nezávislá Národní komise pro informatiku a svobody (*Commissi-*

¹⁴ Výboru předsedal místopředseda strany Harlem Désir. Dvacet členů bylo vybráno tak, aby proporcčně reprezentovali ideové proudy posledního sjezdu strany, k tomu každý kandidát měl jednoho zástupce, totéž platilo pro stranu, která spoluorganizovala primárky (PRG).

on nationale de l'informatique et des libertés), která dbá na dodržení tajného charakteru voleb a jejich regulérnosti v souvislosti s využitím zejména elektronických seznamů a dat. Tato komise byla požádaná předem Socialistickou stranou o přezkoumání a předběžnou kontrolu práce s daty. Navíc mohla Komise kontrolovat práci se seznamy přímo ve volebních místnostech během primárek. Komise vydala dvě rozhodnutí k primárkám, a to v květnu a červenci 2011.

Důvodem k velké opatrnosti a důrazu na regulérnost voleb bylo mimo jiné vědomí, že samotné volební úkony budou pod drobnohledem všech. Objevily se například připomínky nedostatků, které vyšly najevo při volbě šéfky strany v roce 2008 na sjezdu v Remeši, kdy musely být přepočítány hlasy obou kandidátek – M. Aubry a S. Royal – na funkci první tajemnice strany. Proto nejen kvůli povinnostem vyplývajícím ze zákona, ale s ohledem na veřejné mínění a možné útoky se strany opozičních stran bylo rozhodnuto zajistit technické zabezpečení voleb trojím zabezpečovacím systémem¹⁵ (například HAP dostala pravomoc zrušit výsledky v místních volebních místnostech, pokud to shledá nutným).

4. Volební kampaň

Přirozeným demokratickým principem volební kampaně bylo zaručení rovnosti všech kandidátů včetně rovného přístupu k médiím. K rovnosti šancí jednotlivých kandidátů patřilo i to, že se se Martine Aubry dočasně vzdala vedení strany; ve funkci byla nahrazena místopředsedou strany A. Désirém, který byl současně předsedou Národního výboru pro organizaci primárek.

Celkově se dá říct, že byla volební kampaň poměrně slušná, bezproblémová, byť vyjímečně musela Vysoká autorita pro primárky připomenout kandidátům, aby dodržovali etický kodex primárek a snažili se vyhýbat příliš tvrdým výrokům s tím, že po primárkách bude čas pro vyjádření podpory konkrétním kandidátům v souvislosti s prezidentskými volbami.

Určitým ne zcela jasným prvkem kampaně byla snaha vyjadřovat se nejen k osobě kandidáta, ale i k jeho programovým návrhům. Tento postup protiřečí faktu, že vítěz primárek následně, tj. 19 května 2011, při hlasování ve vnitrostranickém referendu odsouhlasila většina členů strany (95,14 %) projekt s názvem Změna (*Le Changement*), který se stal de facto programovým základem socialistického prezidentského kandidáta.

5. Finanční pravidla

Vysoká autorita primárek stanovila rovněž, že každý kandidát musí mít rovněž stejné finanční podmínky. Toto platilo sice všeobecně, ale přesto byl daný princip uplatňován hlavně kandidátů Socialistické strany: všichni měli stejný přístup ke stranickým „vymoženostem“ typu hrazení cestovného případně řidiče, využití bezpečnostní služby, přístup ke stranickým novinám a k odbornému zázemí.

Organizační potíž spočívala naopak v tom, že se předpokládalo, že jednotliví kandidáti nebudou mít vlastní strukturu, která by jim umožňovala například přijímat dary; v tom měl výhodu předběžně kandidát za PRG. Národní výbor pro organizaci primárek

¹⁵ Předsedové volebních komisí museli nejdříve předat informaci ústně přes zvláštní vokální server, posléze předat protokoly sepsané na papíře a konečně i elektronicky (použily se zvláštní elektronické tužky) departementálním komisím, které pak předaly informace na celostátní úroveň.

(CNOP) navrhl kandidátům, aby založili vlastní strukturu umožňující přijímat dary, kombinující obecné sdružení s tzv. sdružením na financování (*association de financement*). Například Martine Aubry založila Sdružení na podporu kandidátky M. Aubry (*Association pour la Promotion de la Candidature de Martine Aubry – APCMA*) a Sdružení na financování podpory kandidátky M. Aubry (*Association de financement pour la Promotion de la Candidature de Martine Aubry – AFPCMA*). Hollande založil sdružení Odpověďt na levici (*Répondre à gauche*), které odpovídalo struktuře M. Aubryové, naopak S. Royal založila již v roce 2007 stranu Touha po budoucnosti (*Désir d’avenir*) a v roce 2011 pak další Občanská síla (*Force citoyenne*). Další dva kandidáti využili rovněž možnost založit novou stranu: Manuel Valls již měl k dispozici stranu s názvem Na levici, potřeba optimismu (*A gauche, besoin d’optimisme*), Arnaud Montebourg založil zcela nový stranický subjekt Ideje a sny (*Des idées et des rêves*).

Tabulka č. 1: Výsledky primárek¹⁶

První kolo:

	<i>Hlasů</i>	<i>%</i>
M. Aubryová	805936	30,44
J.-M. Baylet	17003	0,64
F. Hollande	1036767	39,16
A. Montebourg	455 536	17,21
S. Royalová	183343	6,92
M. Valls	149077	5,63

*Poznámka: Hlasovalo celkem: 2 658 667 voličů.
Bílé a neplatné hlasy: 10 978.*

Druhé kolo:

	Hlasů	%
M. Aubryová	1233899	43,43
F. Hollande	1607268	56,57

*Poznámka: Všichni v prvním kole vyřazení kandidáti nakonec podpořili F. Hollanda.
Hlasovalo celkem: 2 860 157 voličů.
Bílé a neplatné hlasy: 18 990.*

Co se investovaných finančních prostředků týká, zatím nebylo upřesněno, kolik kampaň jednotlivé kandidáty a jejich sdružení či strany stála. Jisté je, že Socialistická strana počítala s tím, že její celkové náklady na primárky dosáhnou tří milionů Euro - původně strana předpokládala, že podpoří všechny kandidáty, a to nejdříve příspěvkem ve výši 30 000,- Euro, posléze byla částka navýšena na 50 000,- Euro. Kandidáti však investovali podle všech dostupných údajů mnohem více: Hollande kolem 250 000,- Euro, Aubry 200 000,- Euro, Montebourg 100 000,- Euro, Royal 100 000,- Euro a Valls nejméně, asi 80 000,- Euro.

¹⁶ Blíže na internetových stránkách <<http://resultats.lesprimairescitoyennes.fr/>>.

Přestože není známo přesně kolik stála organizace samotných primárek, předběžně se počítalo s celkovou sumou 3,5 milionu Euro (informační kampaň přišla cca na 800 000,- Euro; 700 000,- Euro bylo vynaloženo na zabezpečení tajnosti hlasování dle požadavků CNIL¹⁷, tj. pronájem elektronických tužek, platy členů organizace, pronájem školních prostor), příjmy se však patrně pohybují nad 5 miliony Euro, takže nakonec si socialisté přilepšili. Nutno ale připomenout, že primárky byly fakticky nezakrytým způsobem, jak získat finanční prostředky i pro následující prezidentské volby¹⁸.

A poznámka na závěr: Národní komise kontrolující financování politiky (CNCCFP) se v prosinci 2011 usnesla, že dle jejího šetření nebyly zaplacené výdaje za televizní debaty konané v průběhu primárek F. Hollanda výdaje za volební kampaň prezidentského kandidáta (komise interpretovala tyto debaty jako utkání několika pre-kandidátů). Tudiž značná část výdajů za primárky nebude připsána Hollandovi za volební kampaň.

Dne 22. října 2011 se konal jmenovací konvent (*Convention d'investiture*), který potvrdil vítěze a budoucího kandidáta F. Hollanda.

6. Závěr

K primárkám se dostavilo celkem 2 661 231 voličů v prvním kole a 2 860 157 v kole druhém, což byl bezesporu lepší výsledek, než očekávala Socialistická strana. Ta si tím zlepšila své postavení i co se „vnitřního klidu“ týká a zároveň se zdá, že jí tento postup zajistil i nikoli zanedbatelnou finanční částku. Lze tedy jednoznačně uzavřít, že socialisté velmi dobře zvládli úkol po stránce organizační i politické (už jen tím, jakou tyto primárky vyvolaly odezvu a jakou publicitu straně přinesly). Ukázalo se, že všechny původní výhrady byly liché. Lze tedy bezesporu konstatovat, že šlo o povedenou akci.

Některé kritické připomínky však přesto dosud nebyly úplně zodpovězeny: zaprvé se poukazyvalo na to, že tímto způsobem si (de facto) jedna strana přivlastnila všeobecnou republikánskou instituci volby, resp. že zabrala pro svůj prospěch a potřeby místo, které patří všem (nehledě na to, že to musela zaplatit). Zadruhé, že si PS přivlastnila neoprávněně pojem levice (voliči museli podepsat prohlášení, že jsou jím blízké levicové hodnoty). Z opačného hlediska, zdá se, nevdly byl plně umožněn PS přístup k místnostem nebo dokonce i k voličským seznamům. Ostatně již před několika lety se Levicová radikální strana snažila prosadit obecný zákon o stranických primárkách, který by sloužil jako nediskutovatelný právní základ. Tyto zdánlivé druhořadé problémy by zcela určitě vyzněly úplně jinak, kdyby výsledek byl těsnější.

Přesto platí, že teprve čas ukáže, do jaké míry tento nový způsob výběru volebního lídra (tedy budoucího prezidentského kandidáta) zanechá stopu z pohledu vnitrostranického života a jakou stopu to zanechá na 1) významu členství (ve smyslu aktivního členství), který postrádá část svého smyslu, jelikož členství nedává příliš velký prostor pro výběr čistě stranického kandidáta¹⁹; 2) významu paralelních stranických struktur (sdružení/strana ve stylu mikrostrany každého lídra – což je zatím fenomén především pravé části politického

¹⁷ Blíže na internetových stránkách <<http://www.lefigaro.fr/politique/2011/10/17/01002-20111017ARTFIG00653-la-primaire-bonne-operation-financiere-pour-le-ps.php>>.

¹⁸ Některá média předem avizovali, že volební komise nebudou schopné vracet nazpátek a tudíž jakákoliv částka přesahující euro si komise ponechá v prospěchu stranické kasy.

¹⁹ Viz například Rémi Lefebvre: Comment les primaires socialistes se sont-elles imposées?, blíže na internetových stránkách <<http://www.mitterrand.org/Comment-les-primaires-socialistes.html>>.

spektra –, který si bude muset budovat vlastní mimostranickou image a kariéru, sázet na své lidi, na své kontakty zjm. v médiích); 3) význam médií a mediální strategie, které mohou nakonec převyšovat ostatní aspekty politického souboje.

Předchozí primárky z roku 2007 spíše ukázaly, jaké mohou mít negativní vliv na soudržnost strany. „Občanské“ primárky ještě nelze v tomto ohledu jednoznačně ohodnotit, ani co se týče jejich dopadu na stranu, ani co se týče jejich možného budoucího použití (to, že zafungovaly v roce 2011 může být vysvětlováno různě, především s ohledem na specifický vývoj strany a společnosti během posledních měsíců, ale i s ohledem na politickou situaci a postavení N. Sarkozyho, na aféru Strauss-Kahn atd.). Nelze tedy označit změnu či praxi za pozitivní nebo negativní, ale přesto je třeba vzít na zřetel skutečnost, že hlasování v primárkách dopad opravdu má, a to nejen na voliče, ale i na kandidáta (zvláště na toho, který primárky vyhraje) a na stranu jako celek, byť tyto dopady jsou, přirozeně, odlišné, respektive pozitivní i negativní. Otazníky však zůstávají nad dlouhodobějším dopadem tohoto, pro francouzský systém přeci jen nového, fenoménu. Až čas tedy ukáže, zda to za to všechno stálo.